

Kriminaliteta zoper vodo v Sloveniji

Katja Eman¹, Saša Kuhar², Gorazd Meško³

Pomanjkanje čiste pitne vode je ena izmed ključnih težav 21. stoletja, kjer v skrajnih primerih govorijo o vojnah zaradi vode in posledičnih množičnih migracijah. Čeprav živimo na »modrem planetu«, je pitne vode vse manj. Zato je njeno ohranjanje še toliko pomembnejše, saj jo človek potrebuje za preživetje. Nujna je za pitje in oskrbo s hrano, pri proizvodnji energije in za industrijo. Vsaka oblika onesnaževanja, tatvine ali druge nezakonite dejavnosti proti vodnim virom je nedopustna in bi morala biti kaznovana. V okviru mednarodnega projekta *Water Crimes – Inventory, Outlook, and Assessment of Emerging Environmental Crimes Against Water in Europe*, ki je potekal od januarja 2016 do konca avgusta 2017, smo izvedli analizo pojavnih oblik in razširjenosti kriminalitete zoper vodo v Sloveniji. V študiji smo uporabili triangulacijo kvalitativnih in kvantitativnih metod, pri čemer smo se posebej osredotočili na sodelovanje s Policijo ter Inšpektoratom Republike Slovenije za okolje in prostor (branje spisov, izvedba intervjujev s strokovnjaki). Ugotovili smo, da je število uradno evidentiranih primerov kriminalitete zoper vodo v Sloveniji nizko, saj kazniva dejanja zoper vodo predstavljajo manj kot četrtino vseh kaznivih dejanj zoper okolje. Najpogostejši obliki kriminalitete zoper vodo sta onesnaženje vode in kontaminacija pitne vode ali proste vode v naravi, kot so reke, jezera, ribniki ipd. Potencialne nevarnosti za področje voda so tudi onesnaževanje podzemne vode, potokov in rek iz tovarn, z nitrati in pesticidi zaradi kmetijstva ter tatvine vode iz sistemov. V večini primerov storilec ostaja neznan, zato se postavlja vprašanje, kaj v slovenskem prostoru lahko (še) izboljšamo. Nanj avtorji odgovorijo v zaključni razpravi.

Ključne besede: voda, kriminaliteta zoper vodo, varstvo voda, onesnaženje voda, tatvina voda, Slovenija

UDK: 343.3/.7:502.51(497.4)

1 Uvod

Voda je osnovni element, potreben za obstoj živega sveta, hkrati pa imajo razpoložljivost, prisotnost in kakovost voda odločilen vpliv na družbeno-gospodarski razvoj. Res je, da živimo na modrem planetu, a količine sladke oz. pitne vode je vse manj. Ena izmed ključnih težav 21. stoletja je pomanjkanje virov čiste pitne vode. V Evropski uniji (v nadaljevanju EU) je upravljanje voda pod vse večjim pritiskom zaradi naraščajočih potreb po zadostnih količinah kakovostne vode za različne namene. Zavedati se moramo, da je človeštvo odvisno od vode, saj jo potrebuje za preživetje. Poleg uporabe za pitje je nujna tudi za industrijo, proizvodnjo energije in kmetijstvo. Zato je onesnaževanje vode, tatvino vode in vsako drugo nezakonito dejavnost na področju voda še toliko bolj pomembno zaznati in primerno ukrepati.

Pomembno dejstvo, ki ga ne moremo prezreti, je, da je voda pogoj za življenje na Zemlji in predstavlja naravno dobrino. Čeprav voda pokriva več kot 70 odstotkov našega planeta, se je treba zavedati, da je 97 odstotkov te vode v oceanih in je slana. V ledenikih in snegu najdemo 2 odstotka vse vode, le 1 odstotek vode pa je primeren za uporabo (Meško, Migliorini, Segato, Kuhar in Eman, 2016). Poraba pitne oziroma sladke vode se je v zadnjih 100 letih povečala za šestkrat. Naraščanje števila prebivalstva in grožnje podnebnih sprememb lahko ob dosedanem načinu uporabe vode pripeljejo do velike svetovne krize z vodo. Prav tako naraščajo emisije nevarnih snovi v vodah in na ta način poslabšujejo njeno kakovost ter primernost razpoložljivih vodnih virov za uporabo. Na področju spremljanja voda v Sloveniji ima pomembno vlogo Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO n. d.). Za nadzor nad onesnaženjem vodotokov pa je v Sloveniji odgovoren Inšpektorat Republike Slovenije za okolje in prostor (Šalamun, 2008).

Slovenija velja za eno izmed izredno bogatih držav z vodo in vodnimi viri. Tega se država zaveda, zato je v zadnjih petih letih pri zaščiti vode in vodnih virov naredila še korak naprej, saj Ustava Republike Slovenije (URS, 1991) v členu 70. a določa, da ima vsakdo pravico do pitne vode, da so vodni viri javno dobro in jih upravlja država, da vodni viri prednostno in trajnostno služijo oskrbi prebivalstva s pitno vodo, z vodo

¹ Dr. Katja Eman, izredna profesorica za kriminologijo na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: katja.eman@fvv.uni-mb.si

² Dr. Saša Kuhar, predavateljica na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: sasa.kuhar@fvv.uni-mb.si

³ Dr. Gorazd Meško, profesor za kriminologijo na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru in predstojnik Inštituta za varstvoslovje, Slovenija. E-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

za oskrbo gospodinjstev in v tem delu niso tržno blago ter da država preko samoupravnih lokalnih skupnosti neposredno in neprofitno zagotavlja pitno vodo za oskrbo prebivalstva in vodo za oskrbo gospodinjstev.

V primeru kakršne koli kršitve zakonodaje o varstvu voda govorimo o kriminaliteti zoper vode. Nanjo smo postali toliko bolj pozorni v zadnjih letih, ko je začelo primanjkovati čiste, 'varne' pitne vode. Gre za sodobnejšo obliko kriminalitete, ki se še razvija. Kriminaliteta zoper vodo spada med ekološko kriminaliteto. Prav tako gre za obliko kriminalitete, ki se je ljudje najmanj zavedamo. Ker se posledice odražajo na drugačen način kot pri klasični kriminaliteti, pogosto o njej niti ne razmišljamo. Vendar pa postaja vse bolj pereča težava današnjega časa.

Pri kriminaliteti zoper vodo predstavlja težavo na globalni ravni odsotnost jasne in splošno sprejete opredelitve kaznivih dejanj, povezanih z vodo. Zaradi različnih zakonodaj in opredelitev prihaja do pomanjkanja točnih podatkov o tem, koliko kriminalitete zoper vodo je v resnici prisotne (Meško et al., 2016). Voda predstavlja okoljski vir, ki ga je kaznivo dejanje prizadelo (npr. onesnaženje površinskih vod, goljufije pri poročilih o kakovosti vode), je predmet kaznivega dejanja (npr. tatvine pitne vode, korupcija zasebnih podjetij, ki so povezane z gospodarskim nadzorom/izkoriščanjem vode) ali sredstvo kaznivega dejanja (npr. namerne poplave, namerne zastrupitve vodnih zalog). Prav tako se lahko pojavijo tudi grožnje pri nadzoru infrastrukture vodnih virov (npr. terorizem, kibernetske grožnje) (Water Crimes, 2016).

Kaznivo dejanje zoper vodo lahko opredelimo kot vsako ravnanje ali kršitev, ki prestopi mejo dovoljenega človekovega vedenja, kot jo opredeljuje nacionalna kazensko-pravna zakonodaja, ki je storjeno proti površinski ali podzemni vodi oziroma proti sanitarnim vodam. Definicija kaznivega dejanja zoper vodo vsebuje tudi vsako namerno dejanje, ki lahko potencialno škoduje ali uniči vodo ter objekte na vodi. Med pojavne oblike kriminalitete zoper vode uvrščamo korupcijo na področju vodnega sektorja, organizirano kriminaliteto, onesnaženje voda, tatvino voda, goljufijo, terorizem in kibernetsko kriminaliteto na področju voda.

Namen prispevka je opredeliti kriminološki vidik kriminalitete zoper vodo, predstaviti pregled stanja v Sloveniji in bolj podrobno opredeliti identificirane pojavne oblike kriminalitete zoper vodo v državi. Gre za predstavitev izsledkov raziskave v okviru mednarodnega raziskovalnega projekta *Water crimes (Water crimes project: Inventory, Outlook, and Assessment of Emerging Environmental Crimes against Water in Europe (HOME/2014/ISFP/AG/EFCE))*, katerega partnerica je bila Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru.

Projekt se je izvajal od januarja 2016 do avgusta 2017, sofinanciral pa ga je Sklad za notranjo varnost Evropske unije. Pri projektu je sodelovalo pet institucij iz štirih držav EU: Italije, Madžarske, Španije in Slovenije. Namen projekta je bil raziskati oblike, obseg ter posledice kriminalitete zoper vode v državah EU in odzive organov formalnega družbenega nadzorstva, ocena tveganja za nadaljnja kazniva dejanja ter razviti vmesne napovedi gibanja kriminalitete zoper vodne vire v prihodnje. V ta namen je potekalo zbiranje primerov in klasifikacija kaznivih dejanj zoper vode v državah EU. Cilj projekta je bil povečati znanje o kriminaliteti zoper vode, narediti prvo evropsko poročilo na področju varnosti voda v Evropi, povečati zavedanje ljudi o tveganjih in nevarnostih, povezanih z vodnimi viri v EU, ter razvoj priporočil in strategij za ublažitev kriminalitete zoper vodo.⁴

2 Pregled preteklih študij o kriminaliteti zoper vodo

Voda je naravna dobrina in glede na njeno nujnost za preživetje bi morala biti na voljo celotni zemeljski populaciji. A po mnenju Brismana in Southa (2012) se v svetu na področju voda pojavljata dve skrajnosti. Na eni strani je prisotno pomanjkanje vode, posledice česar se kažejo v revščini, stradanju in smrti. Druge pa se pojavljajo nepredvidljive velike količine vode (poplave, cunamiji ipd.), ki povzročijo onesnaženje virov pitne vode in posledično različne bolezni ter smrt. Razlog za takšne skrajnosti so podnebne spremembe, ki jih povzročata globalno segrevanje in človekovo poseganje v naravo.

Napredek in razvoj tehnologije sta dosegla kritične meje izkoriščenosti okolja, zato se človek giblje po tanki meji. Treba se je zavedati, da je marsikje potreben le še kanček v 'ocean onesnaženosti in uničenosti okolja' in človeštvo bo začelo drseti nasproti pogubi civilizacij (Eman in Meško, 2012). Voda pri tem predstavlja enega izmed prvih kritičnih mejnikov. Posledice kriminalitete zoper vodo so lahko katastrofalne za vsa živa bitja na izpostavljenem območju, uničujoči učinki pa so vidni še desetletja, kot denimo v Nigeriji (Jagger, 2014), kjer je pri delu podjetja Shell prišlo do razlitja nafte in je voda na tem območju zaradi tega onesnažena z ogljikovodiki. Po predvidevanjih Programa Združenih narodov za okolje naj bi bilo tako še 25 do 30 let. Podoben primer onesnaženja je tudi v Ekvadorju, Chevron/Texaco's, kjer je prišlo do onesnaženja vodnih virov s produkti naftne ekstrakcije. Tudi prebivalci tega območja morajo za vsakodnevne namene uporabljati onesnaženo vodo. Kako dolgotrajne so posledice kaznivih dejanj zoper vode, lahko vidimo na primeru mesta Bhopal. Po tride-

⁴ Več informacij o projektu je na voljo na spletni strani <http://www.watercrimes.eu/>.

setih letih, odkar je zaradi tehnične napake prišlo do izpusta nevarnih kemikalij, še vedno velja za enega najrevnejših predelov v Indiji. Voda je od takrat še vedno onesnažena. V vseh treh primerih pa se žrtve niso mogle na nikogar obrniti za nasvet oz. pomoč in so bile obsojene na življenje v takšnih razmerah (Jagger, 2014).

Poleg onesnaževanja predstavlja težavo tudi pretirano izkoriščanje vodnih virov. Spoor (1998) kot primer navaja vodne vire v Indiji in Aralskem jezeru. V Indiji veliko vodnih virov kmetje porabijo za namakanje kmetijskih površin, pri čemer Karnani (2014) poudarja, da bodo vodni viri pošli že do leta 2050, če ne bo prišlo do sprememb. Zaradi namakanja v kmetijstvu se drastično manjša tudi Aralsko jezero, ki je le še blede senca tistega, kar je bilo pred nekaj leti. Glavni pritoki rek Amu Darja in Sir Darja, ki sta napajali jezero z vodo, so se zaradi kmetijstva zelo zmanjšali (Spoor, 1998).

Whelan in Willis (2007) navajata, da številne skupnosti v podeželskih in regionalnih predelih Avstralije ne morejo dostopati do čiste pitne vode, ki ustreza nacionalnim standardom za varovanje zdravja ljudi. To postavlja pod vprašaj enakost pri zagotavljanju varne pitne vode v podeželskih skupnostih. Zaradi tega je povečana potreba po večjem financiranju državnih in vladnih institucij za osnovne storitve, kot je čista pitna voda, hkrati pa to pomeni, da je potreben celovit pristop k upravljanju vodnih virov v podeželskih delih Tasmanije. Zaradi pomanjkanja čiste pitne vode je veliko populacije v Avstraliji ogrožene zaradi bolezni, ker ne morejo dostopati do čiste pitne vode. Velika težava je tudi kakovost vode, saj je le ta slaba. Več kot tretjina prebivalcev Tasmanije nima dostopa do čiste pitne vode, ker je le ta mikrobiološko in kemično kontaminirana.

Whelan in White (2005) se sprašujeta, ali lahko privatizacija vodnih virov vpliva na zdravstveno stanje ljudi po svetu. Samo vprašanje je sicer nekoliko provokativno, a vendar se je treba zavedati, da s privatizacijo vodnih virov nadzor nad vodo tiho prehaja od tistih, ki so izkušeni pri zagotavljanju čiste pitne vode, v roke globalnih podjetij in strokovnih izvršnih direktorjev, ki zgolj predsedujejo poslovnemu okolju upravljanja voda, o sami kakovosti vode pa nimajo znanja. Vprašati se moramo, ali je korporativno zasledovanje dobička združljivo z varovanjem javnega zdravja. Zavedati se je treba, da je dostop do čiste pitne vode eden od osnovnih pogojev za zdravo življenjsko okolje. Zato se vode ne sme obravnavati kot zasebno blago, temveč kot neodtujljiva pravica vsakega posameznika in kot javno dobro.

Johnson, South in Walters (2016) menijo, da je razlog za povečanje vodnih konfliktov v vse večjem pomanjkanju vode. Ker poraba sveže pitne vode narašča, je pričakovati, da bo le

to imelo še naprej velik vpliv na trajnostni razvoj in uresničevanje človekovih pravic. Neenakopraven dostop do sveže pitne vode se je poslabšal s številnimi konvergentnimi dejavniki. Kot navajajo Johnson, South in Walters (2016), je poročilo Združenih narodov o vodah predstavilo najpogostejše razloge za pomanjkanje vode, kot so: kmetijstvo, podnebne spremembe in spremenljivost le teh, demografski podatki, gospodarstvo ter varnost, etika, družba in kultura, vlada ter institucije; infrastruktura in politika ter tehnologija in vodni viri (vključno s podzemno vodo in ekosistemi). Glavni vzroki za pomanjkanje vode se zato neposredno nanašajo na prevladujoči poudarek gospodarske rasti, ki je nad okoljem in zdravjem ljudi.

Do danes so se študije o kriminaliteti zoper vodo v Evropi osredotočale v večini primerov na kritično infrastrukturo. Zgoraj predstavljene študije so bile narejene v drugih delih sveta, kjer je po besedah Johnsona, Southa in Waltersa (2016) večina študij osredotočena na onesnaževanje oskrbe z vodo, lokalne plovne poti (tako zakonite kot tudi nezakonite), industrijo, prevozne in rudarske dejavnosti, ali na privatizacijo vode za korporativne namene, in ne v Evropi, kjer do projekta Water crimes tovrstna kriminaliteta še ni bila sistematično analizirana. Po navedbah Environmental Investigation Agency [EIA] (2008) naj bi se potreba po vodi med letoma 2000 in 2050 povečala za 55 odstotkov po vsem svetu. Voda bo tako postala zelo privlačna tarča za kriminalce in kriminalne organizacije, zaradi česar je toliko bolj pomembno, da se več pozornosti nameni raziskovanju tovrstne kriminalitete.

Preučevanje kriminalitete zoper vodo je v preteklem desetletju zaživelo tudi v slovenskem prostoru. Slovenski raziskovalci so se poleg splošne opredelitve kriminalitete zoper vode in njene 'nevarnosti' (Eman, Kuhar in Meško, 2016a; Kuhar, Meško in Eman, 2017a, 2017b) dotaknili tudi aktualnih tem v zvezi z vodo, kot so voda kot naraščajoča varnostna težava (Eman, 2016), privatizacija vodnih virov kot nova oblika kriminalitete zoper vodo (in ljudi) (Eman in Humar, 2017), policijsko delo na področju kriminalitete zoper vodo (Eman, Kuhar in Meško, 2017) ter težava z dobavo vode na lokalni ravni (Eman, Kuhar in Meško, 2016b).

3 Kriminaliteta zoper vodo

Eden izmed glavnih izzivov analize kriminalitete zoper vode je odsotnost pravne opredelitve tovrstnih kaznivih dejanj. Pri pregledu literature je razvidno, da že pri kriminaliteti zoper okolje, kamor uvrščamo kriminaliteto zoper vode, ni natančne in poenotene opredelitve. UNODC (2016) v *Mednarodni klasifikaciji kaznivih dejanj za statistične namene* [International Classification of Crime for Statistical Purposes (ICCS)] opredeljuje kazniva dejanja zoper okolje kot kaznivo

kršitev ali omejitev človekovega ravnanja, kot to določa nacionalna kazenskoppravna zakonodaja. Dejanje zoper okolje je lahko opredeljeno kot kaznivo z različnimi pravnimi določbami, ki se glede na zakonodajo razlikuje od države do države, kar pomeni, da je lahko dejanje zoper okolje v eni državi kaznivo, v drugi ne. Program Združenih narodov za okolje [United Nations Environment Programme (UNEP)] in Interpol (2016) sta v poročilu zapisala, da kriminaliteto zoper okolje pogosto razumemo kot nezakonito dejavnost, ki škodi okolju in je storjena s strani posameznikov, skupin ali podjetij, ki neupravičeno izkoriščajo ali poškodujejo okolje in naravne vire, izvajajo nezakonito trgovino ali tatvino naravnih virov in so pogosto povezani tudi s hudimi kaznivimi dejanji ter nadnacionalno organizirano kriminaliteto.

Direktiva EU 2008/99/ES o kazenskopravnem varstvu okolja (2008) navaja povečanje kaznivih dejanj zoper okolje. Države članice EU obvezuje, da v svoji nacionalni zakonodaji predvidijo kazenske sankcije za resne kršitve. V 3. členu Direktive EU 2008/99/ES (2008) je kriminaliziranih devet ravnanj, ki vplivajo na okolje in povzročijo (ali bi lahko povzročili) smrt ali hudo telesno poškodbo, dejansko škodo kakovosti zraka, kakovosti zemlje, kakovosti vode, živalim ali rastlinam. Direktiva je bila leta 2011 z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ-1B, 2011) implementirana tudi v Republiki Sloveniji. S sprejetjem te direktive postaja varovanje okolja v zadnjih desetletjih eden izmed prednostnih političnih ciljev EU.

Pri celoviti opredelitvi kriminalitete zoper vodo je treba upoštevati, da je lahko voda »žrtev«, ki jo je kaznivo dejanje prizadelo (npr. onesnaženje površinskih voda ali lažno poročanje o kakovosti vode); predmet kaznivega dejanja (npr. kraja vode ali korupcija zasebnih podjetij, povezanih z gospodarskim nadzorom oziroma izkoriščanjem vode) ali sredstvo kaznivega dejanja (npr. namerne poplave ali namerna zastrupitev oskrbe z vodo).

V projektu Water crimes (Moretti et al., 2017) smo opredelili kriminaliteto zoper vode kot vsako ravnanje ali kršitev, ki prestopi mejo dovoljenega človekovega vedenja oziroma ravnanja, kot jo opredeljuje nacionalna kazenska zakonodaja, ki je storjeno proti površinskim ali podzemnim vodam oziroma proti sanitarnim vodam. Definicija kaznivega dejanja zoper vodo vsebuje tudi vsako namerno dejanje, ki lahko potencialno škoduje ali uniči vodo ter objekte na vodi.

3.1 Pojavne oblike kriminalitete zoper vodo

V okviru mednarodnega projekta Water crimes (Moretti et al., 2017) je bilo opredeljenih sedem oblik kriminalitete zoper vode:

1) *Korupcija na področju vodnega sektorja*, ki jo lahko delimo na veliko korupcijo, ki vključuje politične odločevalce, izkoriščanje naravnih virov, mednarodno sodelovanje, obsežne naložbe in velika naročila; ter malo korupcijo, ki jo lahko ljudje vsakodnevno izkusijo. Le ta se nanaša na plačilo denarnih zneskov, v zameno za dostop do vodnih storitev, ali da bi se izognili nadzoru in denarnim kaznim. Mednarodna klasifikacija za statistične namene [International Classification of Crime for Statistical Purposes] (v nadaljevanju ICCS) (UNODC, 2016) v točki 0703 opredeli korupcijo kot nezakonita dejanja, ki so opredeljena v Konvenciji Združenih narodov proti korupciji in v drugih nacionalnih in mednarodnih pravnih instrumentih proti korupciji.

2) *Organizirana kriminaliteta na področju voda* je opredeljena kot dejavnost kriminalnih združb, ki so prevzele nadzor nad vodo ali vodnimi storitvami na določenem ozemlju. Po klasifikaciji ICCS je kaznivo dejanje organizirane kriminalitete opredeljeno v točki 0905 kot sodelovanje v dejavnostih organizirane kriminalne skupine (UNODC, 2016).

3) *Onesnaženje voda* se po navajanju World Wide Fund for Nature (n. d.) pojavi takrat, ko pridejo strupene snovi v stik z vodnimi telesi, se v njih raztopijo, ležijo na površini ali potonejo na dno. Pod pojem onesnaženje vode vključujemo onesnaženje vseh nadtalnih vod, kot so reke, morja, oceani, jezera, ribniki, potoki in podobno. Pod onesnaženje vode so vključena vsa kazniva dejanja, ki so storjena zlasti neposredno proti kakovosti vode. Po klasifikaciji ICCS so v točki 10012 vključena vsa dejanja, ki povzročajo onesnaževanje ali degradacijo vode (UNODC, 2016).

4) *Tatvina vode* je vsakršna nezakonita pridobitev naravne vode s pomočjo črpanja ali preusmeritve vode iz namakalnih kanalov, rečnih sistemov, jezov ali tal vodotokov ter vode, ki je posameznik ali podjetje nista plačala in sta si jo protipravno prilastila, še preden je prišla do odjemalca. Do tatvine vode lahko pride med celotno dobavno verigo, izvesti pa jo je možno na različne načine: s poškodovanjem ali odstranitvijo vodomerov, fizičnim nameščanjem povezovalnih vodovodnih cevi ali kot krajo iz hidrantov in vodnih cistern ter drugo (The Global Initiative, 2014). V skladu s klasifikacijo ICCS je tatvina opredeljena v točki 0502 kot nezakonito jemanje ali pridobivanje premoženja z namenom, da se le to trajno, brez privolitve in brez uporabe sile, grožnje ali nasilja, prisile ali prevare, zadrži od osebe ali organizacije (UNODC, 2016).

5) *Goljufija na področju voda* je lahko storjena s pomočjo vode ali zoper vodo. V obeh primerih gre za pridobitev nezakonitega dobička. Po klasifikaciji ICCS (točka 0701) je goljufija opredeljena kot pridobitev denarja, druge koristi ali izogibanje odgovornosti s prevaro ali nepoštenimi dejanji (UNODC, 2016).

6) *Terorizem na področju voda* obsega nevarnost terorističnih napadov na vodni sektor, proti kakovosti vode (npr. zastrupitev) ali na razpoložljivost vode (npr. napad na kritično infrastrukturo). Vključuje tudi nadzor nad vodnimi storitvami za nezakonito financiranje terorističnih dejavnosti. V skladu s klasifikacijo ICCS (točka 0906) je teroristično dejanje opredeljeno kot sodelovanje pri dejavnostih teroristične skupine ali drugih posamičnih ali skupinskih dejanjih, povezanih s terorističnimi dejanji (UNODC, 2016).

7) *Kibernetska kriminaliteta na področju voda* se lahko pojavi kot vdor v sistem informacijsko-komunikacijske tehnologije družb za upravljanje voda, z manipulacijo informacij ali omrežij, uničevanjem podatkov in drugo. Vključuje izsiljevalske viruse in zlonamerne napade. Po klasifikaciji ICCS so kibernetski napadi opredeljeni v točki 0903 kot nepooblaščen dostop, prestrezanje, motenje ali zloraba računalniških podatkov oziroma računalniških sistemov (UNODC, 2016).

V boju proti kriminaliteti zoper vode so lahko močan regulator režimi in učinkoviti mehanizmi za preprečevanje tovrstne kriminalitete. Zavedati se je treba, da je kriminaliteta zoper vode zaradi omejenosti in visokih dobičkov raj za korupcijo in organizirano kriminaliteto na vseh ravneh. Če so uradniki podkupljivi, bo prizadevanje za zmanjšanje kriminalitete zoper vode zelo ovirano.

Kar zadeva kriminaliteto zoper vodo, težave ne predstavlja samo onesnažena pitna voda, temveč vedno bolj pogost pojav pomanjkanja vode, potrebne za osnovne sanitarije. Zato je varovanje vodnih virov izrednega pomena. Za ureditev tega področja je EU uvedla in sprejela različne direktive, Slovenija pa različne zakone.

4 Republika Slovenija in kriminaliteta zoper vodo

Slovenija ima bogate vodne vire, vendar niso enakomerno prostorsko razporejeni. Upravljanje vodnih virov v Sloveniji je urejeno v skladu z okvirno direktivo o vodah (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta, 2000). Prednostna naloga je odpraviti škodljive učinke na vode, zagotoviti ustrezno kakovost vode za ljudi in naravne ekosisteme ter ohraniti biotsko raznovrstnost. Prva klasifikacija površinske vode, namenjene za odvzem pitne vode v Sloveniji, je bila pripravljena leta 2002 in objavljena v Uradnem listu Republike Slovenije. Poleg tega je leta 2002 Zakon o vodah (ZV, 2002) opredelil vodo kot javno naravno dobrino. Od takrat dalje je voda javno dobro in jo upravlja država (ARSO, 2008).

Zakonodaja EU o vodah je bila leta 2000 preoblikovana s sprejetjem okvirne Direktive o vodah (2000), ki je uvedla celosten pristop k upravljanju in varovanju površinskih ter podzemnih vod (Evropski parlament, 2017). Omenjena direktiva določa okvir za varstvo celinskih površinskih vod, somornic, obalnega morja in podzemne vode z namenom preprečevanja in zmanjševanja onesnaženja, spodbujanja trajnostne rabe vode, zaščite vodnega okolja, izboljšanja stanja vodnih ekosistemov ter ublažitvijo posledic poplav in suš. Z uporabo načrtov upravljanja povodij bi dosegli dobro okoljsko stanje vseh vod, z izjemo tistih, za katera veljajo posebna odstopanja (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike, 2000). Za varovanje podzemne vode pred onesnaženjem je bila sprejeta Direktiva 2006/118/ES o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem in poslabšanjem (2006), saj industrijsko onesnaževanje, odlagališča odpadkov in kmetijstvo močno ogrožajo pitno vodo in posledično zdravje ljudi. Direktiva določa posebna merila za ocenjevanje dobrega kmetijskega stanja, določa pomembne in stalno naraščajoče trende ter opredeljuje izhodišča za obračanje trendov. Mejne vrednosti vseh onesnaževal določajo države članice same, razen mejnih vrednosti za nitrato in pesticide, ki jih določa EU (Direktiva 2006/118/ES Evropskega parlamenta in Sveta o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem in poslabšanjem, 2006). Na področju pitne vode sta bili sprejeti dve direktivi, in sicer Direktiva Sveta 98/83/ES o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi (1998), in Direktiva Sveta 2013/51/Euratom o določitvi zahtev za varstvo zdravja prebivalstva pred radioaktivnimi snovmi v vodi (2013). Prva določa poglobitvene standarde kakovosti vode, ki je namenjena prehrani ljudi, in zahteva, da države članice redno spremljajo kakovost vode, ki jo ljudje uživajo, ter o tem redno obveščajo potrošnike. Druga direktiva se osredotoča na to, da v vodi ni radioaktivnih snovi (Direktiva Sveta 2013/51/Euratom o določitvi zahtev za varstvo zdravja prebivalstva pred radioaktivnimi snovmi v vodi, 2013; Direktiva Sveta 98/83/ES o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, 1998). EU nadzoruje tudi kopalne vode, in sicer s sprejeto Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2006/7/ES o upravljanju kakovosti kopalnih voda (2006), s katero želijo povečati javno zdravje in varstvo okolja. Direktiva določa ukrepe za spremljanje kopalnih voda in njihovo razvrstitev v štiri kategorije (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2006/7/ES o upravljanju kakovosti kopalnih voda in razveljavitvi Direktive 76/160/EGS, 2006).

Tudi v Sloveniji je (zahvaljujoč EU) pravno varstvo voda izredno dobro razvito. Poleg Ustave Republike Slovenije (1991: 70.a člen) je varovanje vodnih virov določeno v 32. poglavju Kazenskega zakonika (KZ-1, 2012), ki opisuje kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine. V omenjenem poglavju se na varovanje vodnih virov nana-

šajo 332. člen (Obremenjevanje in uničevanje okolja); 333. člen (Onesnaženje morja in voda s plovili) in 336. člen (Onesnaženje pitne vode) (KZ-1, 2012).

Poleg naštetih členov lahko najdemo še nekatere druge člene v drugih poglavjih Kazenskega zakonika (KZ-1, 2012), ki se prav tako navezujejo na vodno problematiko in problematiko, povezano z vodo, pri čemer v ospredje postavljajo splošno varnost ljudi in premoženja: 314. člen (Povzročitev splošne nevarnosti)⁵ 318. člen (Poškodovanje ali uničenje javnih naprav)⁶ 321. člen (Neodvrnitev nevarnosti)⁷ in 108. člen (Terorizem), katerega del se nanaša tudi na vodo, vodne vire oziroma vodne sisteme (KZ-1, 2012).

Najbolj podrobno opredeljuje področje varstva voda v Sloveniji Zakon o vodah (ZV-1, 2008), ki ureja upravljanje vodnih teles, nadzor nad varstvom vode, urejanje vode in njeno rabo. Prav tako nadzoruje tudi javne službe, objekte in naprave na področju vode. Njegov glavni cilj je doseči dobro stanje voda in ekosistema (ZV-1, 2008). Zakon ureja varstvo okolja pred bremeni, kar je osnovni pogoj za trajnostni razvoj in v tem okviru določa osnovna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, okoljsko spremljanje in okoljske informacije, gospodarske in finančne instrumente za varstvo okolja, javne službe za varstvo okolja in druga sorodna vprašanja (Banjanac, 2013).

Obstajajo še drugi predpisi, ki so pomembni za varstvo voda v Sloveniji: Uredba o oskrbi s pitno vodo (2012), Pravilnik o oskrbi s pitno vodo (2006) itd. Varovanje virov pitne vode ureja Ministrstvo za okolje in prostor ter občine. Republika Slovenija je bila prva država, ki je leta 2016 človekovo pravico do vode vpisala v ustavo.

Povzamemo lahko, da je zakonodaja v povezavi s kriminaliteto zoper vode dokaj obsežna. Vendar pa se na tem mestu postavlja vprašanje, ali je tudi učinkovita oziroma ali se izvaja. Še posebej za zakonodajo EU lahko rečemo, da je dokaj raz-

⁵ V primeru, da nekdo povzroči nevarnost za življenje ljudi ali premoženje velike vrednosti, med drugim s povodnjijo, strupom, kakšnim drugim splošno nevarnim dejanjem ali opustitvijo dejanja, ki bi ga moral storiti za zagotovitev splošne varnosti ljudi in premoženja (KZ-1, 2012).

⁶ V primeru, da nekdo uniči, poškoduje ali odstrani med drugim vodovode, toplovode, kanalizacijske naprave in naprave za varstvo okolja ali druge podobne javne naprave, s tem pa povzroči motnjo v preskrbi prebivalstva ali gospodarstva (KZ-1, 2012).

⁷ V primeru, da nekdo ne naznani pravočasno ali ne stori vsega, da bi med drugim preprečil povodenj, ekološko nesrečo ali kako drugo nevarnost za življenje ljudi ali prekomerno obremenitev okolja (kamor spada tudi voda), ne da bi pri tem spraval v nevarnost sebe ali nekoga drugega (KZ-1, 2012).

drobljena, saj vse spremembe uveljavlja z različnimi direktivami in njihovimi dopolnitvami ter ne z enim samim zakonom oziroma aktom, kjer bi bilo področje varovanja vode morda bolj pregledno urejeno. V Sloveniji kriminaliteto zoper vode v večini urejata Kazenski zakonik (KZ-1, 2012) in Zakon o vodah (ZV-1, 2008), kar na prvi pogled omogoča veliko večjo preglednost, vendar je treba upoštevati številne dopolnitve in spremembe na ravni EU, ki vplivajo na nacionalni pravni red, ter težave pri implementaciji pravnih predpisov v praksi. Čeprav se je na področju zakonske ureditve kriminalitete zoper vode v zadnjih letih marsikaj spremenilo na bolje, v smislu zaščite in varovanja vode ter vodnih virov, ugotavljamo, da je le ta še vedno pomanjkljiva, včasih tudi premalo razumljiva.

4.1 Oblike kriminalitete zoper vodo v Sloveniji

V raziskovalnem delu mednarodnega projekta, ki je trajal od junija 2016 do marca 2017, smo uporabili triangulacijo različnih raziskovalnih metod (deskriptivna metoda, metoda kompilacije, pregled literature in statističnih podatkov ter letnih poročil in podatkov, pridobljenih od Policije ter Inšpektorata Republike Slovenije za okolje in prostor (pregled spisov, izvedba intervjujev s strokovnjaki)).

Iz policijskih poročil o prijavljenih in preiskanih primerih med letoma 2005 in 2015 smo ugotovili, da med kriminaliteto zoper vode prevladujejo kazniva dejanja onesnaženja voda (85 odstotkov). Najpogosteje je predmet kaznivega dejanja pitna voda in prosta voda v naravi, kot so reke, jezera in ribniki. Potencialne nevarnosti za vodni sektor so onesnaževanje podzemne vode, onesnaževanje potokov in rek iz tovarn, kraje vode iz cevovodnega sistema in privatizacija vodnih virov. V večini primerov so storilci neznani. Največjo težavo predstavlja temno polje kriminalitete zoper vodo, ker številnih primerov policiji ne prijavijo.

Poročila Inšpektorata za okolje in prostor ter zbirke podatkov o kaznivih dejanjih, storjenih zoper okolje, prostor in naravne vire, ki jih je preiskovala policija, prikazujejo, da je kriminaliteta zoper vode (v večini primerov gre za onesnaženje vode, intenzivno kmetijstvo, industrijske emisije, nenadzorovani izpusti odpadnih voda itd.) najpogostejše kaznivo dejanje zoper okolje v Sloveniji (Eman in Meško, 2012; Eman, Meško, Dobovšek in Sotlar, 2013).

Po navedbah Kozelja in Dрева (2017) se v Sloveniji 91 odstotkov prebivalstva oskrbuje s pitno vodo s pomočjo javnih vodovodov. Ostalih 9 odstotkov prebivalstva se oskrbuje z vodo iz lastnih vodnih zajetij. Prebivalstvo, ki se oskrbuje z vodo iz lastnih vodnih zajetij, mora biti pozorno na morebitno namerno kontaminacijo vode, saj je relativno enostavno izvedljiva in glede na podatke, pridobljene iz policijskih poro-

čil, zelo pogosta. Do nje pride zaradi medsosedskih sporov in nesoglasij, pogosta pa je tudi kontaminacija vodnih virov, ko gnojnica odteka v vodno zajetje ali v podtalnico.

Kazniva dejanja zoper vodo so v Republiki Sloveniji uvrščena v kategorijo kaznivih dejanj zoper okolje, ki so opredeljena v 32. členu KZ-1 (2012). Po statističnih podatkih kriminaliteta zoper vodo v Sloveniji ni zelo pogosta, kar je predstavljeno v tabeli 1.

rek iz tovarn in tatvine vode iz sistemov. V večini primerov je storilec neznan. Nekateri rečni odseki so še vedno obremenjeni s prekomerno količino industrijskih in komunalnih odpadnih voda in so zato onesnaženi ali celo prekomerno onesnaženi. Težave so prisotne tudi pri podzemni vodi, ki predstavlja glavni vir pitne vode v Sloveniji. Podzemna voda je onesnažena z nitrati in pesticidi, na lokalni ravni pa dodatno s kloriranimi organskimi topili. Najvišja stopnja onesnaženosti je registrirana v severovzhodni Sloveniji in v bližini Celja (ARSO, 2008). Glede na podatke, pridobljene s strani

Tabela 1: Statistični podatki o kriminaliteti zoper vodo in okolje ter statistični podatki vseh kaznivih dejanj, storjenih v Republiki Sloveniji od leta 2006 do leta 2016 (Vir: Policija, 2016)

	Leto											
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj
Obremenjevanje in uničevanje okolja	12	9	14	57	31	33	21	47	34	42	25	325
Onesnaženje morja in voda s plovil	/	/	/	0	0	1	0	/	/	1	/	2
Onesnaženje pitne vode	0	4	4	3	0	2	4	5	5	/	/	27
Skupaj	12	13	18	60	31	36	25	52	39	43	25	354
Kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine	133	116	145	201	169	196	152	180	100	254	/	1646
Vsa kazniva dejanja storjena v RS	90.354	88.197	81.917	87.463	89.489	88.722	91.430	93.833	87.474	68.810	61.574	929.263

Iz zgornje tabele je razvidno, da je število kaznivih dejanj zoper vodo v Sloveniji nizko. Glede na predstavljene podatke kazniva dejanja zoper vodo predstavljajo majhen del (četrtno ali celo manj) vseh kaznivih dejanj zoper okolje. Če primerjamo število vseh kaznivih dejanj, prijavljenih v Republiki Sloveniji v zadnjih desetih letih, s številom prijavljenih kaznivih dejanj zoper vode, je odstotek minimalen (0,04). Onesnaženje pitne vode, rek, jezer itd. (vključeno v skupino »Obremenjevanje in uničevanje okolja in prostora«) se zgodi tudi 5–10-krat na leto.

Po pregledu policijskih poročil o primerih, ki so se zgodili med letoma 2005 in 2015, smo ugotovili, da je največkrat odkrito in prijavljeno kaznivo dejanje onesnaženje vode in kontaminacija pitne vode (85 odstotkov). V Sloveniji je predmet kriminalitete zoper vodo najpogosteje pitna voda ali prosta voda v naravi, kot so reke, jezera, ribniki ipd. Onesnaženje vodnih virov je najpogostejše kaznivo dejanje zoper vode v Republiki Sloveniji. Potencialne nevarnosti za področje voda so onesnaževanje podzemne vode, onesnaževanje potokov in

Inšpektorata za okolje in prostor, so na področju voda v letih 2013, 2014 in 2015 v povprečju izdali 675 različnih ukrepov (opozoril, plačilnih nalogov in odločb o prekršku). Največjo težavo pri kriminaliteti zoper vode predstavlja temno polje, saj veliko primerov ni prijavljenih ali jih organi pregona ne zaznajo. Glede na to, da smo pregledali primere, ki so se zgodili med letoma 2005 in 2015, bi bilo smotno v prihodnje raziskavo še razširiti na daljše časovno obdobje.

Zelo težko je verjeti, da v Sloveniji skoraj ne beležimo kriminalitete, ki vključuje tatvine vode iz cevovodov, nezakonito odlaganje odpadkov in onesnaženje potokov, jezer, rek in morij, manipulacije z metodami vzorčenja v izogib stroškom čiščenja, goljufije v povezavi z vodo, nedovoljeni transport vode, ponarejanje dokumentov, nedovoljene izpuste iz tovarn in nepooblaščne uporabe vode iz vodnega omrežja.

Rezultati razkrivajo, da je v Sloveniji tovrstne kriminalitete v primerjavi z drugimi relativno malo. Vendar pa meni-

mo, da je vsako tovrstno kaznivo dejanje ali vsako onesnaženje preveč, saj ogroža zdravje in blaginjo ljudi kot tudi živali, rastline ter okolje na splošno. Poudariti moramo, da so med podatki policije in inšpektorata le uradno zaznana in obravnavana dejanja, zato se takoj postavlja vprašanje, koliko je še tovrstnih dejanj, ki ostanejo neprijavljena, neregistrirana oziroma nezabeležena in se storilcev ne preganja.

5 Zaključek

Voda je bistvenega pomena za človeško življenje. Žal po svetu zaradi neustrezne ponudbe in slabe kakovosti pitne vode vsak dan umre na tisoče ljudi (Johnson et al., 2016). White (2014) poudarja, da je pomanjkanje vode zaradi prekomernega izkoriščanja naravnih virov in posledice globalnega segrevanja Zemlje. Kus (2016) k temu dodaja še druge dejavnike, kot so napačne sektorske gospodarske rabe voda, težave voda zaradi podnebnih sprememb v smislu ekstremnih vremenskih dogodkov, ki so mnogo bolj kompleksne kot samo globalno (in regijsko) podnebno segrevanje. Naraščanje prebivalstva lahko privede do ogromne svetovne krize, povezane z vodo, ki ne bo vezana samo na naraščanje prebivalstva, ampak bolj na razpoložljivost vodnih virov v kontekstu podnebnih sprememb, globalnega segrevanja in sektorske gospodarske rabe voda (Kus, 2016). Zato moramo biti še toliko bolj pozorni na kriminaliteto zoper vode, saj tovrstna dejanja še bolj vplivajo na kvaliteto in kvantiteto vode. Kolikšen je njen dejanski obseg, je zelo težko oceniti. Tovrstno kriminaliteto je zelo težko odkriti in preiskovati, ker voda prehaja meddržavne meje, zakonodaja in politika na področju voda pa se razlikujeta od države do države (pri tem je treba poudariti, da se v območju EU zakonodaja ne razlikuje, razlikujejo pa se ukrepi glede na specifične težave v posamezni državi), podatki o kriminaliteti zoper vode pa se vodijo pod različnimi kategorijami kaznivih dejanj. Nedvomno lahko trdimo, da je temno polje na tem področju izjemno veliko.

Ugotovitve mednarodnega projekta Water Crimes (Moretti et al., 2017) in analize, ki smo jo v okviru projekta izvedli v Sloveniji, so pokazale, da je zakonodaja na področju varstva voda dobro urejena tako na evropski kot tudi nacionalni ravni. Statistični podatki ter pregled policijskih in inšpekcijskih poročil so pokazali, da kriminaliteta zoper vode v Sloveniji ni pogosta, pri čemer pa ne smemo zanemariti temnega polja. V Sloveniji je predmet kriminalitete zoper vodo najpogostejše pitna voda ali prosta voda v naravi (potoki, reke, jezera, ribniki). Najpogostejše kaznivo dejanje zoper vode v Sloveniji je onesnaženje vodnih virov. Potencialne nevarnosti za področje voda so onesnaževanje podzemne vode, onesnaževanje potočkov in rek iz tovarn ter tatvine vode iz sistemov. Prav tako so nekateri rečni odseki še vedno obremenjeni s prekomerno ko-

ličino industrijskih in komunalnih odpadnih voda, za kar bi morala poskrbeti država oziroma pristojne lokalne oblasti. V večini primerov so storilci kriminalitete zoper vodo v Sloveniji neznani, zato bi veljalo več pozornosti v prihodnosti nameniti tej tematiki (npr. preučiti *modus operandi* storilcev).

V primerjavi z drugimi državami, ki so sodelovale v mednarodnem projektu (tj. Italija, Španija in Madžarska), je Slovenija glede pravne ureditve varstva voda enaka drugim članicam EU, glede odzivanja na posamezne primere kršitev zoper vodo pa je pri vrhu, čeprav ima v primerjavi z Italijo, kjer se v področje upravljanja vode vedno globlje vpleta mafija, veliko manj dela. Španija in Madžarska beležita veliko manj primerov kot Italija, sta pa obe državi glede sodne prakse v primerjavi s Slovenijo bolj uspešni (Moretti et al., 2017).

V Sloveniji so bile do zdaj opravljene zgolj analize na področju kriminalitete zoper vodo, zato bi bilo smotno v prihodnje razmisliti o študijah, ki bi dale natančnejši vpogled v kriminaliteto zoper vodo. Raziskavo bi bilo treba razširiti, povečati odzivnost članic EU na področju kriminalitete zoper vodo (ugotoviti, kako so države članice EU implementirale Direktivo 2008/99/ES o kazenskopravnem varstvu okolja), vzpostaviti nove dejavnosti za povečanje znanja in izboljšati orodja za njegovo ustvarjanje, vključno z razširjenim ter sistematičnim sodelovanjem z nacionalnimi in mednarodnimi politikami. Ob tem bo nujno treba tudi redno spremljati tveganja in grožnje, ki vplivajo na kriminaliteto zoper vodo.

Literatura

1. Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO]. (2008). *Kakovost voda v Sloveniji*. Pridobljeno na <http://www.arso.gov.si/vode/poro%C4%8Dila%20in%20publikacije/kakovost%20voda/Kakovost%20voda-SLO.pdf>
2. Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO]. (n. d.). *Vode*. Pridobljeno na www.arso.gov.si/vode/
3. Banjanac, L. S. (14. 2. 2013). Voda v Sloveniji je že »sprivatizirana«. *MMC RTV SLO*. Pridobljeno na <http://www.rtvlo.si/slovenija/voda-v-sloveniji-je-ze-sprivatizirana/302338>
4. Brisman, A. in South, N. (2012). A green-cultural criminology: An exploratory outline. *Crime Media Culture*, 9(2), 115–135.
5. Direktiva 2006/118/ES Evropskega parlamenta in Sveta o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem in poslabšanjem. (2006). *Uradni list EU*, (L 320). Pridobljeno na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32006L0118>
6. Direktiva 2008/56/ES Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja (Okvirna direktiva o morskem strategiji). (2008). *Uradni list EU*, (L 320). Pridobljeno na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32008L0056>
7. Direktiva 2008/99/ES Evropskega parlamenta in Sveta o kazenskopravnem varstvu okolja [Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council on the protection of the environment through criminal law]. (2008). *Uradni list EU*, (L 328).

8. Direktiva 2009/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta o spremembah Direktive 2005/35/ES o onesnaževanju morja z ladjami in uvedbi kazni za kršitve. (2009). *Uradni list EU*, (L 123). Pridobljeno na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32009L0123>
9. Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta [Water Framework Directive]. (2000). *Uradni list EU*, (L 327).
10. Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike. (2000). *Uradni list EU*, (L 60). Pridobljeno na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/sl/ALL/?jsessionid=589WT7TXG16gLrjW1tqrG1G7JkvspnWyx4sv4GvyXr1g18dTQf2!741916706?uri=CELEX:32000L0060>
11. Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2006/7/ES o upravljanju kakovosti kopalnih voda in razveljavitvi Direktive 76/160/EGS. (2006). *Uradni list EU*, (L 320). Pridobljeno na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1503395782361&uri=CELEX:32006L0007>
12. Direktiva Sveta 2013/51/Euratom o določitvi zahtev za varstvo zdravja prebivalstva pred radioaktivnimi snovmi v vodi. (2013). *Uradni list EU*, (L 296). Pridobljeno na http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2013.296.01.0012.01.ENG
13. Direktiva Sveta 98/83/ES o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi. (1998). *Uradni list EU*, (L 319). Pridobljeno na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A31998L0083>
14. Eman, K. (2016). Water crimes – A contemporary (security) issue. *Crimen*, 7(1), 44–57.
15. Eman, K. in Humar, S. (2017). (Vsiljena) privatizacija vodnih virov – nova oblika kriminalitete zoper vodo (in ljudi) z vidika kritične ekološke kriminologije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 68(2), 116–134.
16. Eman, K., Kuhar, S. in Meško, G. (2016a). Providing water supply in local communities – Case study of Slovenia. V G. Meško in B. Lobnikar (ur.), *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: safety, security, and social control in local communities: Conference proceedings* (str. 368–374). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
17. Eman, K., Kuhar, S. in Meško, G. (2016b). Inventory, outlook, and assessment of emerging environmental crimes against water in Europe – international project. V *Abstracts, Eurocrim 2016, 16th Annual Conference of the European Society of Criminology, 21–24 Sep. 2016 in Münster, Germany* (str. 920) [Elektronski vir]. Münster: European Society of Criminology.
18. Eman, K., Kuhar, S. in Meško, G. (2017). Water crimes and policing. *Varstvoslovje*, 19(2), 105–119.
19. Eman, K. in Meško, G. (2012). Ekološka kriminologija – veda o ekološki kriminaliteti. V G. Meško, A. Sotlar in K. Eman (ur.), *Ekološka kriminaliteta in varovanje okolja – multidisciplinarnе perspektive* (str. 37–69). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
20. Eman, K., Meško, G., Dobovšek, B. in Sotlar, A. (2013). Environmental crime and green criminology in South Eastern Europe – practice and research. *Crime, Law and Social Change*, 59(3), 341–358.
21. Environmental Investigation Agency [EIA]. (2008). *Environmental crime. A threat to our future*. Pridobljeno na <https://eia-international.org/report/environmental-crime-2>
22. Evropski parlament. (2017). *Varstvo voda in gospodarjenje z njimi*. Pridobljeno na http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuld=FTU_5.4.4.html
23. Jagger, B. (2014). Crimes against present and future generations. *Challenge*, 57(1), 41–59.
24. Johnson, H., South, N. in Walters, R. (2016). The commodification and exploitation of fresh water: Property, human rights and green criminology. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 44, 146–162.
25. Karnani, A. (2014). Corporate social responsibility does not avert the tragedy of the commons. Case study: Coca-Cola India. *Economics, Management, and Financial Markets*, 9(3), 11–33.
26. Kazenski zakonik [KZ-1]. (2012, 2015, 2016, 2017). *Uradni list RS*, (50/12, 54/15, 6/16, 38/16, 27/17).
27. Kozelj, D. in Drev, D. (2017). Možnost kontaminacije pitne vode in varnostni ukrepi. V L. Globevnik in A. Širca (ur.), *Drugi slovenski kongres o vodah: Zbornik* (str. 141–146). Ljubljana: DVS – Društvo vodarjev Slovenije.
28. Kuhar, S., Meško, G. in Eman, K. (2017a). Crimes against water in the Republic of Slovenia and policing. V *Abstracts, Eurocrim 2017, 17th Annual Conference of the European Society of Criminology, Cardiff, 13-16 Sep. 2017* (str. 126) [Elektronski vir]. Cardiff: European Society of Criminology.
29. Kuhar, S., Meško, G. in Eman, K. (2017b). Kriminaliteta zoper vodo v Republiki Sloveniji. V T. Pavšič Mrevlje et al. (ur.), *Zbornik povzetkov, 18. slovenski dnevi varstvoslovja, Maribor, 7. in 8. junij 2017* (str. 67) [Elektronski vir]. V Mariboru: Univerzitetna založba Univerze.
30. Kus, Z. (2016). *Slovenia's national inventory report 2015 and 2016*. Ljubljana: Ministry of the Environment and Spatial Planning Slovenian, Environment Agency.
31. Meško, G., Migliorini, M., Segato, L., Kuhar, S. in Eman, K. (2016). Kriminaliteta zoper vodo in projekt Water crimes. V L. Globevnik in A. Širca (ur.), *Drugi slovenski kongres o vodah 2017: Zbornik* (str. 169–173). Ljubljana: DVS – Društvo vodarjev Slovenije.
32. Moretti, F., Segato, L., Capello, N., Mattioli, W., Monnier, C., Aleksic, D. et al. (2017). *European report on water crimes*. Szentendre: The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe.
33. Policija. (2016). *Statistični podatki o kriminaliteti zoper okolje in vode 2006–2016*. Ljubljana: Generalna policijska uprava.
34. Pravilnik o oskrbi s pitno vodo. (2006, 2008, 2011, 2012). *Uradni list RS*, (35/06, 41/08, 28/11, 88/12).
35. Program Združenih narodov za okolje [United Nations Environment Programme (UNEP)] in Interpol. (2016). *UNEP-INTERPOL Report: Value of Environmental Crime up 26%*. Pridobljeno na <http://www.unep.org/northamerica/news/2016/unep-interpol-report-value-environmental-crime-26>
36. Spoor, M. (1998). The Aral Sea basin crisis: Transition and environment in Former Soviet Central Asia. *Development and Change*, 98, 409–435.
37. Šalamun, A. (17. 1. 2008). Onesnaževanje okolja večinoma ni kaznovano, stanje voda je slabo. *Finance.si*. Pridobljeno na <https://www.finance.si/201973/Onesna%5C%BEevanje-okolja-ve%5C%8Dinoma-ni-kaznovano-stanje-voda-je-slabo>
38. The Global Initiative. (2014). *Water, water everywhere: Charting the growth of organized water theft in analysing organised crime*. Pridobljeno na <http://globalinitiative.net/water-smuggling/>
39. UNODC. (2016). *Mednarodna klasifikacija kaznivih dejanj za statistične namene* [International Classification of Crime for Statistical Purposes (ICCS)]. Pridobljeno na https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_English_2016_web.pdf
40. Uredba o oskrbi s pitno vodo. (2012). *Uradni list RS*, (88/12).
41. Ustava Republike Slovenije. (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016) *Uradni list RS*, (33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16).

42. Water Crimes. (2016). *What are water crimes*. Pridobljeno na <http://www.watercrimes.eu/>
43. Whelan, J. in White, R. (2005). Does privatising water make us sick? *Health Sociology Review*, 14(2), 135–145.
44. Whelan, J. J. in Willis, K. (2007). Problems with provision: barriers to drinking water quality and public health in rural Tasmania, Australia. *The International Electronic Journal of Rural and Remote Health Research, Education, Practice and Policy*. Pridobljeno na <http://www.rrh.org.au>
45. White, R. (2014). Environmental insecurity and fortress mentality. *International Affairs*, 90(4), 835–851.
46. World Wide Fund For Nature. (n. d.). *Water pollution*. Pridobljeno na http://wwf.panda.org/about_our_earth/teacher_resources/webfieldtrips/water_pollution/
47. Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika [KZ-1B]. (2011). *Uradni list RS*, (91/11).
48. Zakon o vodah [ZV-1]. (2008, 2012, 2013, 2014, 2015). *Uradni list RS*, (57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15)

Water Crimes in Slovenia

Katja Eman, Ph.D., Associate Professor of Criminology, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: katja.eman@fvv.uni-mb.si

Saša Kuhar, Ph.D., Lecturer in Security Sciences, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: sasa.kuhar@fvv.uni-mb.si

Gorazd Meško, Ph.D., Professor of Criminology and Head of the Institute of Criminal Justice and Security, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

The lack of clean drinking water has become one of the key problems of the 21st century, resulting in extreme cases in wars for water and consequent mass migrations. Despite the fact that we live on a »blue planet«, the amount of available fresh drinking water is getting smaller. For this reason, its preservation is all the more important, because it is needed for survival, and is necessary for drinking and food supply, energy production and industry. Any form of pollution, theft or other illegal activities against water resources is unacceptable and should be sanctioned. Within the framework of the international project: *Water Crimes – Inventory, Outlook and Assessment of Emerging Environmental Crimes Against Water in Europe*, which took place from January 2016 through the end of August 2017, the manifestations and prevalence of water crime in Slovenia was assessed. In addition to the descriptive method and method of compilation, the review of the literature, statistical data, annual reports and data obtained from the Slovenian Police and the Inspectorate of the Republic of Slovenia for the Environment and Spatial Planning (reading the files and conducting interviews with experts), were utilized. We found that the number of officially recorded cases of crimes against water in Slovenia is low, accounting for less than a quarter of all environmental offenses. The most common forms of crime against water are pollution of water and contamination of drinking water or free water in nature, such as rivers, lakes, ponds, etc. Potential hazards for water are also include pollution of groundwater, pollution of streams and rivers from factories, nitrates, and pesticides due to agriculture and theft of water from systems. In most cases, the perpetrator remains unknown, and this raises the question of what can (still) be improved in Slovenia, which is addressed by the authors in the final debate.

Keywords: water, water crimes, water protection, water pollution, water theft, Slovenia

UDC: 343.3/.7:502.51(497.4)